

113

Şubat 2015

İK V DEĞERLENDİRME NOTU

TÜM AB VATANDAŞLARI İÇİN VİZESİZ
TÜRKİYE

Deniz SERVANTIE
İK V Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

www.ikv.org.tr

TÜM AB VATANDAŞLARI İÇİN VIZESİZ TÜRKİYE

Deniz SERVANTIE, İKV Uzman Yardımcısı

GENEL TESPİTLER

- Türkiye, 19 AB üye ülke vatandaşlarına vizesiz giriş sağlıyor, geri kalan 9 AB üye ülke vatandaşlarına ise girişlerde vize zorunluluğu uyguluyor;
- Aralık 2013 tarihinde Türkiye ile AB, Geri Kabul Anlaşmasının imzalanmasından sonra akabinde vize serbestliği diyalogunu başlattılar;
- Vize serbestliğine yönelik yol haritasının 2'nci Bloğu, Türkiye'ye girişlerinde tüm AB vatandaşlarına eşit davranılmasını talep etmektedir;
- 2013 yılında Türkiye'yi ziyaret eden 17 milyona yakın AB üye ülke vatandaşından 5 milyona yakın Türkiye'ye girişte vize almış, geri kalan 12 milyonu ise vizeden muaf olarak Türkiye'ye giriş yapmış;
- 2013 yılında 19 üye ülke vatandaşına vize uygulamaması ile Türkiye, yaklaşık 180 milyon avroluk bir geliri göz ardı etmiştir;
- Türkiye'nin mevcut vize rejimi, Ortaklık Anlaşması'nın 14. Maddesi ile Katma Protokol'ün 41. Maddesi'nin 1. Fıkrasına göre mütekabiliyet kuralına göre düzenlenmiştir.

AB üye ülkelerinin Türk vatandaşlarına uyguladığı vize politikası, Türkiye-AB ilişkilerinin son yıllarda sıklıkla ele alınan konusu. Bu kapsamda Türkiye, Brüksel ve AB üye ülkelerini ağır şekilde eleştirirken, şikâyetler geniş bir yelpazeye yayılmış durumda. Türkiye'nin ise AB üye ülkeleri vatandaşlarına uyguladığı vize politikası, Schengen vize sürecine kıyasla çok daha liberal ve kolay olması sebebiyle tartışmalarda daha sınırlı bir yer buluyor. Bu noktada sorulması gereken soru şu: Türkiye'nin AB üye ülkeleri vatandaşlarına uyguladığı vize politikası, bütüncül bir resim sergiliyor mu? Bu soruya verilecek hızlı cevap ise maalesef ki olumsuz.

TÜRKİYE'NİN AB ÜYE ÜLKE VATANDAŞLARINA VİZE POLİTİKASI

Türkiye ile AB arasında Aralık 2013 tarihinde başlatılan Türk vatandaşları için vize serbestliğine yönelik yol haritası kapsamında Avrupa Komisyonu Türkiye'den, tüm AB üye ülke vatandaşlarının Türkiye'ye girişlerinde eşit davranılmasını talep etmektedir (Blok 2). Ekim 2014 tarihinde yayımlanan yol haritası birinci değerlendirme raporunda ise Komisyon, sadece 19 AB üye ülkenin Türkiye'ye vizesiz şekilde giriş

yapabildiği tespitinden hareketle, Türkiye'nin "bu kriteri yeterince karşılamadığını ifade ederken, bu "ayrımıcı" muameleye son vermesini istemiştir.

TÜRKİYE'NİN AB ÜYE ÜLKE VATANDAŞLARINA YÖNELİK VİZE UYGULAMALARI		
VİZEYE TABİ ÜLKELER	VİZEDEN MUAF ÜLKELER	
Avusturya	Almanya	Litvanya
Belçika	Bulgaristan	Lüksemburg
İngiltere	Çek Cumhuriyeti	Macaristan
GKRY	Danimarka	Malta
Hırvatistan	Estonya	Polonya
Hollanda	Finlandiya	Romanya
İrlanda	Fransa	Slovakya
İspanya	İsveç	Slovenya
Portekiz	İtalya	Yunanistan
	Letonya	

Kaynak: T.C. Dışişleri Bakanlığı, Ocak 2015.

Türkiye, 19 AB üye ülke vatandaşına vizeden muaf seyahat hakkı tanırken, vize uyguladığı umuma mahsus pasaport sahibi 9 AB üye ülkesi vatandaşı, sınır kapılarından veya Nisan 2013 tarihinde devreye giren e-vize internet sitesinden, 15 avro karşılığında 90 günlük ve çok girişli vizelerini (GKRY vatandaşları hariç) kolayca alabilmektedir.

TÜRKİYE'YE GİRİŞTE VİZEYE TABİ OLAN AB ÜYE ÜLKE VATANDAŞLARI			
Ülke	Süre	Geçişler	Ücret
Avusturya	90	Çoklu	15 avro
Belçika	90	Çoklu	15 avro
GKRY	30	Tek	15 avro
Hırvatistan	90	Çoklu	15 avro
Hollanda	90	Çoklu	15 avro
İngiltere	90	Çoklu	15 avro
İrlanda	90	Çoklu	15 avro
İspanya	90	Çoklu	15 avro
Portekiz	90	Çoklu	15 avro

Kaynak: T.C. Dışişleri Bakanlığı, Ocak 2015.

TÜRKİYE NEDEN KİMİ ÜLKE VATANDAŞLARINA VİZE UYGULUYOR?

Türkiye'ye girişte vizeye tabi olan 9 AB üye ülkesinin vatandaşlarına yönelik bu uygulamanın altında siyasi sebeplerin bulunduğunu söylemek mümkün. Bunun yanı sıra, kimi AB üye ülkeleri ile geçmişte imzalanan ikili anlaşmalar, Kıbrıs sorunu veya AB

üyelik sürecinin siyasi tartışmaları durumu karmaşık bir hale getiriyor. Bunlara ek olarak 1980’li yıllardan bu yana, Türk vatandaşlarının tabi olduğu zorunlu AB vize politikasının mütakabiliyet çerçevesinde, kimi AB üye ülke vatandaşlarına uygulanan vizenin temel sebebini oluşturduğunu söylemek de mümkün.

Ekonomik boyutta ise, tüm AB üye ülke vatandaşları için Türkiye’nin mevcut vize zorunluluğunu kaldırmasının büyük bir ekonomik kayba sebep olmayacağını söylemek mümkün. TÜRSAB verilerine göre 2013 yılında Türkiye’yi ziyaret eden 17 milyona yakın AB üye ülke vatandaşından 5 milyona yakını Türkiye’ye girişte vize almış; 12 milyon yakını ise vizeden muaf olarak Türkiye’ye giriş yapmış durumda.

2013 YILINDA TÜRKİYE’Yİ ZİYARET EDEN AB ÜYE ÜLKE VATANDAŞLARI SAYISI					
VİZEYE TABİ OLAN AB VATANDAŞLARI		VİZEDEN MUAF OLAN AB VATANDAŞLARI			
Avusturya	518.273	Almanya	5.041.323	Litvanya	90.180
Belçika	651.596	Bulgaristan	1.582.912	Lüksemburg	15.733
İngiltere	2.509.357	Çek Cumh.	217.254	Macaristan	97.074
GKRY	14.265	Danimarka	402.818	Malta	6.769
Hırvatistan	44.058	Estonya	48.537	Polonya	423.129
Hollanda	1.312.466	Finlandiya	219.044	Romanya	395.214
İrlanda	112.665	Fransa	1.046.010	Slovakya	127.455
İspanya	290.422	İsveç	692.186	Slovenya	37.692
Portekiz	45.928	İtalya	731.784	Yunanistan	703.168
		Letonya	55.058		
Toplam	5.499.030			Toplam	11.933.340

Kaynak: TÜRSAB, 2013, (*) Umuma mahsus pasaportlara uygulanan vize prosedürü

Vizeye tabi AB üye ülke vatandaşlarının tümünün 15 avro vize ücreti ödediklerinin varsayıldığı bir senaryoda Türkiye, 2013 yılında 9 AB üye ülke vatandaşlarına uyguladığı vizeden 82 milyon avro gelir elde etmiş olacaktır (ki söz konusu 9 ülkenin resmi pasaporta sahip vatandaşları vizeden muaftır). Diğer tarafta, 19 AB üye ülke vatandaşına vize uygulamaması ile Türkiye, yaklaşık 180 milyon avroluk bir geliri hâlihazırda göz ardı etmektedir. Başka bir deyişle Türkiye 19 üye ülke vatandaşına vizesiz seyahat imkânı tanıyarak, elde ettiği ekonomik girdinin 2 katından fazlasını zaten gözden çıkartmakta. Dolayısıyla ekonomik boyutta Türkiye’nin tüm AB üye ülke vatandaşlarına ayırım yapmaksızın vizesiz seyahat imkânı tanınmasının ekonomik etkisi oldukça düşük olacaktır.

TÜM AB VATANDAŞLARI İÇİN VIZESİZ TÜRKİYE

Siyasi ve ekonomik boyut bir yana, Türkiye'nin tüm AB üye ülke vatandaşlarına vizesiz seyahat imkânı sağlayacağı bir senaryo Türkiye'ye vize serbestliği sürecinde ne gibi faydalar sağlar? Bu soruya verilebilecek bazı cevaplar şunlar:

- 1) Türkiye AB üye ülkeleri vatandaşlarına uyguladığı vize prosedürlerinde tam uyumu yakalamak suretiyle, yol haritasındaki ilgili kriteri tamamen karşılamış olur;
- 2) Türk vatandaşları için vizesiz seyahat müzakerelerinde, üye ülkeler karşısında Türkiye'nin eli güçlenirken, Türkiye'nin misafirperver ülke imajı sağlamlaşır ve Avrupa kamuoylarına olumlu bir mesaj olur;
- 3) AB vatandaşlarına yönelik söz konusu yeknesak uygulama, Türkiye'nin diğer üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik vize uygulamaları için de bütüncül bir örnek oluşturur;
- 4) Türkiye'nin vize konusunda gösterdiği kararlılık, vize serbestliği müzakere sürecine de olumlu şekilde yansır.

HUKUKİ BOYUT

Hâlihazırda Türkiye'nin mevcut vize rejimi incelendiğinde, Türkiye ile AB arasında temel hukuki zemini olan Ortaklık Anlaşması'nın 14. Maddesi ile Katma Protokol'ün 41. Maddesi'nin 1. Fıkrasına göre, iki taraf arasında konu, mütekabiliyet kuralına göre düzenlenmiştir. Ortaklık Anlaşması'nın 14. Maddesi, iki tarafın "hizmet sunumuna ilişkin serbestliğe herhangi bir kısıtlama getirmeme" üzerine kuruludur¹. Katma Protokol'ün 41. Maddesinin 1. Fıkrası ise, "akit taraflar, aralarında, yerleşme hakkı ve hizmetlerin serbest edimine yeni kısıtlamalar koymaktan sakınırlar" ifadesine yer verir². Dolayısıyla hem Türkiye, hem AB üye ülkeleri, Türkiye ile AB arasında hizmetlerin serbest dolaşımını engellemek veya yeni kısıtlamalar getirmemekle yükümlüdürler (*standstill*).

Bu çerçeveden bakıldığında, Türkiye'nin AB üye ülke vatandaşlarına uyguladığı vize rejimi de Ortaklık Konseyi ve Katma Protokol'ün belirttiği yükümlülüklerle uyumlu değildir. Dolayısıyla hukuki açıdan Türkiye, kimi AB üye ülke vatandaşlarına vize uygulayarak, yıllardır ısrarla hukuksuzluğunu dile getirdiği vizenin uygulayıcısı konumuna düşmektedir.

---

¹ Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında bir Ortaklık Yaratan Anlaşma (Ankara Anlaşması), *Madde 14*, 12 Eylül 1963, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-avrupa-ekonomik-toplulugu-arasinda-bir-ortaklik-yaratan-anlasma-ankara-anlasmasi-12-eylul-1963-.tr.mfa>

² Katma Protokol, *Madde 41 (1)*, 1970, <http://www.mfa.gov.tr/avrupa-ekonomik-toplulugu-ile-turkiye-arasinda-ortaklik-iliskisi-kurulmasina-dair-anlasmaya-katma-protokol---23-kasim-1970.tr.mfa>